

Додаток 1
до наказу державної установи
«УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ
ОСВІТИ»
від «27» вересня 2021 року
№ 151-ар

Програма
підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Почути голос дитини: культура демократії в дошкіллі»

Розробник: Державна установа «Український інститут розвитку освіти» спільно з Всеукраїнським фондом «Крок за кроком».

Розроблення програми здійснено в межах реалізації Програми «Демократична школа» (Проект «Почути голос дитини: культура демократії в дошкіллі») за сприяння Європейського центру ім. Вергеланда.

Цільова група: педагогічні працівники закладів дошкільної освіти.

Мета полягає у розвитку професійних компетентностей педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, необхідних для формування та розвитку соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку, відповідно до нового Базового компоненту дошкільної освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

удосконалення умінь здійснювати діяльність відповідно до пріоритетів державної політики у сфері дошкільної освіти;

підвищення обізнаності щодо успішних методик європейської практики для формування культури демократії у закладах дошкільної освіти;

удосконалення вмінь партнерської взаємодії та співробітництва з усіма учасниками освітнього процесу для формуванні цінностей, вмінь, ставлень та знань в умовах дитячого багатоманіття;

удосконалення вмінь створювати безпечне, інклюзивне та орієнтоване на розвиток усіх дітей освітнє середовище закладу дошкільної освіти;

удосконалення здатності до навчання й ефективного планування своєї професійної діяльності щодо формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку, відповідно до нового Базового компоненту дошкільної освіти.

Напрями підвищення кваліфікації: розвиток професійної компетентності; формування у здобувачів дошкільної освіти соціально-громадянської компетентності; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища.

Актуальність розроблення програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Почути голос дитини: культура демократії в дошкіллі» (далі — Програма) полягає у забезпеченні достатньої кількості

кваліфікованих фахівців, які володіють загальними і професійними компетентностями для впровадження Базового компоненту дошкільної освіти, фокусуючись на європейському досвіді формування ключових демократичних компетентностей, ціннісних орієнтирів, культури громадянськості у дітей дошкільного віку.

Згідно з Європейською рамкою компетентностей для культури демократії, система освіти відіграє ключову роль у формуванні цінностей, вмінь, ставлень та знань, які є необхідними для життя у сучасному багатоманітному, непередбачуваному і мінливому світі¹. Активна участь дитини, повага до її гідності, можливість обирати, усвідомлення важливості права голосу є важливими чинниками формування соціальних навичок, розвитку вільної і впевненої в собі особистості, становлення здобувачів дошкільної освіти як активних громадян. Заклади дошкільної освіти – це стартова платформа для створення демократичного суспільства та розвитку культури демократії. В основу оновленого Базового компонента дошкільної освіти покладено принцип формування демократичного суспільства, де кожен/кожна можуть бути почутими, мають право на самовираження та активну участь. Заклади дошкільної освіти мають сприяти цінуванню багатоманітності, виявленню поваги до кожного/кожної, рівності, сталому розвитку України, формуванню соціально-громадянської компетентності. Основні засади у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної дошкільної освіти здобувачів дошкільної освіти, цінування багатоманітності, виявлення поваги до кожного/кожної, розвитку та підтримки визначаються документами: Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Базовий компонент дошкільної освіти (що є Державним стандартом дошкільної освіти в Україні), Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

Програма містить 2 модулі: **«Освіта для демократичного громадянства і прав людини у європейському вимірі»** та **«Формування культури демократії в закладах дошкільної освіти»**.

Модуль **«Освіта для демократичного громадянства і прав людини у європейському вимірі»** втілюється в таких темах:

Формування основ соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку.

Дошкільна освіта як невід'ємний складник у системі освіти. Взаємозв'язок між цінностями дошкільної освіти, напрямками освіти (змістом), процесом формування досвіду дитини в різних видах діяльності. Базовий компонент дошкільної освіти та ключові громадянські компетентності. Поняття про соціально-громадянську компетентність.

Європейські тенденції розвитку дошкільної освіти.

Цінність дитинства. Ідея рівності як основа європейської дошкільної освіти. Усвідомлення і прийняття цінностей та принципів демократичного громадянства. Досвід Швеції, Польщі, Фінляндії, Норвегії.

Розвиток громадянських компетентностей у дошкільній освіті.

¹ Рада Європи. Рамка компетентностей для культури демократії. Контекст, концепції та модель. Том 1. https://www.schools-for-democracy.org/images/documents/86/RF-CDC-vol-1_ua.pdf.

Демократія в закладі дошкільної освіти. Концепція освіти для демократії. Створення спільноти на основі цінностей демократії. Поняття про демократичні компетентності. Зв'язок між демократією та конструктивізмом. Значення освітнього середовища та його культури для навчання та досвіду дітей. Вплив цінностей та переконань педагогів на взаємодію та комунікацію з дітьми.

Модуль «Формування культури демократії в закладах дошкільної освіти» втілюється в таких темах:

Впровадження демократичних цінностей в освітній процес закладів дошкільної освіти.

Середовище для розвитку і формування громадянських компетентностей. Спілкування – джерело розвитку дитини. Комфортне фізичне середовище. Середовище як «третій учитель». Взаємодія педагога з дітьми задля розвитку участі. Досвід розвитку громадянських компетентностей у закладах дошкільної освіти Норвегії, Латвії, Литви.

Демократичний розвиток в закладах дошкільної освіти.

Освіта в багатоманітному суспільстві як шлях до демократії. Освіта в багатоманітному суспільстві як шлях до демократії: розв'язання конфліктів та сприяння позитивній поведінці дітей. Досвід розвитку громадянських компетентностей у закладах дошкільної освіти Норвегії, Латвії, Литви.

Розбудова партнерських стосунків між закладами дошкільної освіти, сім'ями та громадами.

Розбудова партнерства шляхом залучення сім'ї та громад. Залучення сімей та громад: ключові фактори позитивної комунікації. Традиційні та альтернативні шляхи участі сімей та громад. Досвід розвитку громадянських компетентностей у закладах дошкільної освіти Норвегії, Латвії, Литви.

Взаємодія педагога з дітьми для збільшення участі та діяльності дітей в освітньому процесі.

Індикатори ефективної взаємодії між педагогами та дітьми. Взаємозв'язок між очікуваннями педагогів, взаємодією з дітьми та навчанням дітей. Особливості індивідуальної взаємодії з дітьми.

Участь як шлях до демократизації закладу дошкільної освіти.

Демократизація закладу дошкільної освіти. Поняття про формальну та неформальну участь. Практичні поради про кроки до демократизації закладу дошкільної освіти. Досвід розвитку громадянських компетентностей у закладах дошкільної освіти Норвегії, Латвії, Литви.

Обсяг: 30 год. (1 кредит ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: очно-дистанційна.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Загальні компетентності: громадянська, соціальна, культурна.

Професійні компетентності: інклюзивна, педагогічного партнерства, проєктувальна, рефлексивна.

Очікувані результати навчання:

сприяє забезпеченню доступності та якості освіти для здобувачів дошкільної освіти та їхніх сімей;

здійснює навчання дітей на засадах компетентнісного підходу;

організовує діалог і полілог з усіма учасниками освітнього процесу в умовах формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку, поважаючи права людини та суспільні цінності;

використовує успішні методики європейської практики для формування культури демократії у закладі дошкільної освіти;

співпрацює на засадах партнерської взаємодії та співробітництва з усіма учасниками освітнього процесу для формуванні цінностей, вмінь, ставлень та знань в умовах дитячого багатоманіття;

сприяє створенню безпечного, інклюзивного та орієнтованого на розвиток усіх дітей середовища закладу дошкільної освіти;

добирає доцільні форми, методи та засоби навчання для формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку, відповідно до нового Базового компоненту дошкільної освіти;

застосовує техніки для моніторингу професійної діяльності та рефлексії.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

Назви тем	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Оцінювання результатів навчання	Усього
Модуль 1. Освіта для демократичного громадянства і прав людини у європейському вимірі.	6	2	-	8
Тема 1. Формування основ соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку.	2	-	-	2
Тема 2. Європейські тенденції розвитку дошкільної освіти.	2	-	-	2
Тема3. Розвиток громадянських компетентностей у дошкільній освіті.	2	2	-	4
Модуль 2. Формування культури демократії в закладах дошкільної освіти.	10	10	-	20
Тема 1. Впровадження демократичних цінностей в освітній процес закладів дошкільної освіти.	2	2	-	4
Тема 2. Демократичний розвиток в закладах дошкільної освіти.	2	2	-	4
Тема 3. Розбудова партнерських стосунків між закладами дошкільної освіти, сім'ями та громадами.	2	2	-	4

Тема 4. Взаємодія педагога з дітьми для збільшення участі та діяльності дітей в освітньому процесі.	2	2	-	4
Тема 5. Участь як шлях до демократизації закладу дошкільної освіти.	2	2	-	4
Підсумковий контроль				2
Усього	16	12	2	30

Програма реалізується в межах використання практичного онлайн-курсу, що розміщений за адресою <https://e-learning.theewc.org/course/view.php?id=3#section-3>

Онлайн курс розроблений у рамках Програми підтримки освітніх реформ в Україні «Демократична школа», яку реалізує Європейський центр ім. Вергеланда та Міністерство освіти і науки України у партнерстві з Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» та фінансується Міністерством закордонних справ Норвегії. Курс містить відео, додаткові матеріали та фасилітативні онлайн-заняття, які будуть проводитись тренерами Всеукраїнського фонду «Крок за кроком».

Система та критерії оцінювання результатів навчання педагогічних працівників.

Оцінювання відбувається у вигляді тестів. Для визначення результатів письмового тестування використовується така система: за кожну правильну відповідь виставляється 1 бал. Результати тестування вважаються позитивними, якщо учасник набрав пороговий рівень балів (80%). Учасники, які за результатами тестування не набрали пороговий рівень балів (80%) вважаються такими, що не пройшли тестування та не можуть отримати сертифікат про підвищення кваліфікації.

Основна література

1. Головіна О. Дати дітям бути дітьми. Як працює дошкільна освіта у Фінляндії. Сайт «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/articles/daty-dityam-butyt-ditmy-uak-pratsyuve-doshkilna-osvita-u-finlyandiyi/>
2. Дайте своїй дитині найкращий початок: створіть фундамент для якісного навчання. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdbookletsprograms/319/>
3. Доброго ранку! Ми раді, що ви тут! Посібник для педагогів з проведення ранкової зустрічі. URL: <https://www.slideshare.net/ssuser491ed5/ss-106857207>
4. Інструмент демократичного розвитку школи : практичний посібник / Мажена Рафальська, Андрій Донець, Марта Мельникевич-Чорна, Ірина Сабор, Христина Чушак, під наук. ред. Мирослава Товкало, Тетяна Філіпенко. Європейський центр імені Вергеланда, 2019. 34 с.
5. Інструмент демократичного розвитку школи : практичний посібник / Мажена Рафальська, Андрій Донець, Марта Мельникевич-Чорна, Ірина Сабор, Христина

Чушак. Під наук. ред. Мирослава Товкало, Тетяна Філіпенко. Європейський центр імені Вергеланда, 2019. 34 с.

6. Ключові показники якості дошкільної освіти

URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdeditions/335/>

7. Ляльки з особистими історіями (ляльки – персони): методика соціального та психологічного розвитку дитини. URL: <https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2017/08/Lyalky-z-osobystymy-istoriyamy-lyalky-persony.pdf>

8. Рамка компетентностей для культури демократії : том 1. Контекст, концепції та модель / Мартин Барретт Луїза де Бівар, Блек Міхаель Бірам та ін., наук. ред. українського тексту Рамки : Оксана Овчарук, Мирослава Товкало, Христина Чушак. Європейський центр ім. Вергеланда, 2018. 79 с.

9. Скажи своє слово : посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/biblioteka/posibnyky-rady-yevropy-z-prav-liudyny-ta-aktyvnoi-uchastidlia-molodi/skazhi-svoe-slovo>

10. Софій Н., Найда Ю. Середовище, що належить дітям: порадник для педагогів закладів дошкільної освіти. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/4726/file/Середовище,%20що%20належить%20дітям.pdf>.

11. Стандарт дошкільної освіти Норвегії. URL: http://ussf.kiev.ua/images/project-54/Norway_DO.pdf

12. Стандарт дошкільної освіти Швеція: частина

1. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdbookletsprograms/336/>

13. Стандарт дошкільної освіти Швеція: тчастина

2. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdbookletsprograms/337/>

14. Стандарти громадсько-активної школи : залучення батьків: навчально-методичний посібник / Товкало М.Я., під заг. ред. Даниленко Л.І. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 66 с.

15. Стандарти громадсько-активної школи : залучення батьків: навчально-методичний посібник / Товкало М.Я., під заг. ред. Даниленко Л.І. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 66 с.

URL: <http://www.ussf.kiev.ua/scdeditions/237/>

16. Стандарти громадсько-активної школи: партнерство: навчально-методичний посібник / Ткаченко Л. М., під заг. ред. Даниленко Л. І. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 42 с. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/scdeditions/231/>

17. Степанова-Камиш А. Використовувати кожну ситуацію для навчання: як працюють дитячі садочки в Польщі. Сайт «Нова українська школа». URL: <https://nus.org.ua/articles/vykorystovuvaty-kozhnu-sytuatsiyu-dlya-navchannya-yak-pratsyuyut-dytyachi-sadochky-v-polshhi/>

18. Швадчак Н. Дошкільна освіта Норвегії: як дітей навчають відповідальності й самостійності. Сайт «Нова українська школа».

URL: <https://nus.org.ua/articles/doshkilna-osvita-norvegiyi-yak-ditej-navchayut-vidpovidalnosti-j-samostiynosti/>

19. Що таке якісна дошкільна освіта.

URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdeditions/334/>

20. 30 кроків до нової української школи: навчаємо громадянина : посібник / Ольга Боярчук, Наталя Герасим та ін.

URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+DemSchool101+2019_T3/about

21. Competent Educators of the 21st Century: Principles of Quality Pedagogy.

URL: https://www.issa.nl/quality_principles

Директор

Вадим КАРАНДИЙ